

TÁC ĐỘNG CỦA CÔNG NGHỆ SỐ ĐẾN LĨNH VỰC KẾ TOÁN Ở VIỆT NAM

NGUYỄN VĂN HÒA

Sự bùng nổ của công nghệ số tác động mạnh mẽ đến lĩnh vực kế toán. Vai trò của kế toán cũng như cách thức hoạt động của kế toán cũng đang dần thay đổi. Với thực tiễn bùng nổ của công nghệ số nói chung và ứng dụng thành tựu của Cách mạng công nghiệp 4.0 nói riêng trong lĩnh vực kế toán thời gian qua tại các nước phát triển ở khu vực và toàn cầu, đòi hỏi lĩnh vực kế toán Việt Nam cần nhận thức được các tác động, từ đó có thể tận dụng được tối đa các cơ hội để phát triển. Bài viết trao đổi về một số tác động của công nghệ số đến lĩnh vực kế toán hiện nay, đồng thời kiến nghị một số giải pháp nhằm giúp lĩnh vực này tận dụng cơ hội, vượt qua thách thức trong thời gian tới.

Từ khóa: Công nghệ số, cách mạng công nghiệp, lĩnh vực kế toán, thị trường kế toán

IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY ON ACCOUNTING SECTOR IN VIETNAM

Nguyen Van Hoa

The explosion of digital technology has been strongly impacting the accounting field. The role of accountants as well as the way they work is also changing. With the explosive reality of digital technology in general and applying the achievements of Industry 4.0 in particular in the field of accounting over the past time, the Vietnamese accounting sector needs to be aware of the impacts, to make the most of the opportunities for development. The article discusses some of the impacts of digital technology on the current accounting field, and proposed some solutions to help this field take advantage of opportunities and overcome challenges in the future.

Keywords: Digital technology, industrial revolution, accounting field, accounting market

Ngày nhận bài: 17/4/2020

Ngày hoàn thiện biên tập: 4/5/2020

Ngày duyệt đăng: 11/5/2020

Đặt vấn đề

Sự bùng nổ của công nghệ số nói chung và thành tựu của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư (CMCN 4.0) nói riêng có thể tạo nên sự cạnh tranh quyết liệt nhưng cũng là cơ hội để các tổ chức tài

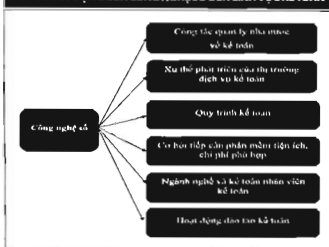
chính, kế toán không ngừng phát triển dịch vụ tài chính, kế toán chuyên nghiệp hơn, góp phần công khai minh bạch các thông tin, nâng cao chất lượng dịch vụ, đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của người dân (Trần Thị Ngọc Anh, 2020).

Với sự bùng nổ của công nghệ số, công việc của kế toán không còn thực hiện một cách thủ công như trước kia mà thay vào đó là sự tự động hóa, từ khâu nhập dữ liệu, kết nối dữ liệu, xử lý, lập báo cáo và phân tích báo cáo. Tác động của CMCN 4.0 làm thay đổi cơ bản phương thức thực hiện kế toán - kiểm toán hiện nay bằng việc áp dụng chứng từ điện tử, các phần mềm tổng hợp, xử lý dữ liệu trong môi trường tin học hóa, tiết kiệm thời gian, công sức cũng như không bị giới hạn bởi không gian, khoảng cách địa lý. Vì vậy, người lao động trong lĩnh vực kế - toán kiểm toán buộc phải thay đổi để theo kịp sự biến đổi đó. Hơn nữa, do công nghệ số làm thay đổi quy trình kế toán, nên kéo theo những thay đổi trong việc quản lý nhà nước đối với lĩnh vực này. Trong bối cảnh đó, việc nghiên cứu các yếu tố tác động của công nghệ số đối với lĩnh vực kế toán là rất quan trọng, góp phần giúp lĩnh vực này vượt qua các thách thức và tận dụng cơ hội trong bối cảnh mới.

Tác động của công nghệ số đến lĩnh vực kế toán

Việc ứng dụng các giải pháp công nghệ trong lĩnh vực kế toán đang và sẽ làm thay đổi diện mạo của lĩnh vực này. Sự thay đổi đó xuất phát từ gia tăng nhu cầu phần mềm hóa các công việc liên quan đến kế toán của DN. Các nền tảng công nghệ phần mềm số hữu hiệu cấp độ khác nhau của các chức năng và

HÌNH 1: TÁC ĐỘNG CỦA CÔNG NGHỆ SỐ ĐẾN LĨNH VỰC KẾ TOÁN

Nguồn: Nghiên cứu của tác giả

công việc mà các kế toán viên đánh giá cao nhất, ví dụ như quy trình tối ưu hóa và giảm thiểu tối đa các công việc đơn giản (Đỗ Tất Thắng, 2020). Dựa trên ứng dụng về công nghệ số trong đời sống kinh tế - xã hội hiện nay nói chung và lĩnh vực kế toán nói riêng, có thể chỉ ra một số tác động cơ bản của công nghệ số nói chung và thành tựu CMCN 4.0 nói riêng đối với lĩnh vực kế toán:

Tác động đến công tác quản lý nhà nước về kế toán:

Trong những năm qua, vai trò và năng lực quản lý nhà nước về kế toán từng bước được nâng cao; công tác quản lý, giám sát hoạt động kế toán tiếp tục được đẩy mạnh; việc kiểm tra, giám sát tuân thủ pháp luật về kế toán được thực hiện với các giải pháp phù hợp, hiệu quả. Bộ máy cơ quan quản lý nhà nước về kế toán, kiểm toán được củng cố một bước, tạo cơ sở nền tảng để thực hiện. Tuy nhiên, công nghệ số nói chung và CMCN 4.0 nói riêng sẽ tác động đến hầu hết mọi khía cạnh của kế toán, trong đó tác động đến quy trình kế toán của DN nên đòi hỏi công tác quản lý cũng phải bắt kịp xu thế để mục tiêu cao nhất là tạo thuận lợi cho DN phát triển. Đồng thời, nó cũng đòi hỏi trình độ chuyên môn, trình độ công nghệ của cán bộ, công chức phải bắt kịp theo.

Tác động đến xu thế phát triển của thị trường dịch vụ kế toán:

Công nghệ số giúp lĩnh vực kế toán Việt Nam tham gia ngày càng hiệu quả hơn vào chuỗi giá trị toàn cầu, vào thị trường dịch vụ tài chính, đóng góp tích cực cho tăng trưởng của đất nước. Theo Trần Thị Ngọc Anh (2019), công nghệ nói chung và CMCN 4.0 nói riêng có thể tạo nên sự cạnh tranh quyết liệt nhưng cũng là cơ hội để các tổ chức tài chính, kế toán không ngừng phát triển dịch vụ tài chính, kế toán chuyên nghiệp hơn, góp phần công khai minh bạch các thông tin, nâng cao chất lượng dịch vụ, đáp ứng yêu cầu

ngày càng cao của người dân. CMCN 4.0 cũng sẽ tạo ra sự cạnh tranh lớn giữa các DN cung cấp dịch vụ kế toán. Trong quá trình này, các DNNVV có nguy cơ giảm thị phần do các DN lớn có nguồn lực về công nghệ thầu tóm khách hàng cũng như sự cạnh tranh của các DN cung cấp dịch vụ kế toán, kiểm toán xuyên quốc gia. Tuy nhiên, xu thế này cũng sẽ làm cho thị trường dịch vụ kế toán phát triển hơn, chuyên nghiệp hơn và mạnh hơn.

Tác động vào quy trình kế toán:

Kinh tế số và cuộc CMCN 4.0 đang ngày càng ảnh hưởng mạnh mẽ vào quy trình kế toán. Nhờ công nghệ thông tin, hoạt động kế toán tại DN trở nên hiệu quả hơn, minh bạch hơn và chuyên nghiệp hơn (Trương Thị Đức Giang, Nguyễn Hải Hà, 2019). Việc ứng dụng Internet kết nối vạn vật, lưu trữ và phân tích thông tin trên nền tảng tự động hóa và trí tuệ nhân tạo trong kế toán giúp cho việc thu thập, tính toán và báo cáo dữ liệu đơn giản và nhanh chóng hơn để những người làm kế toán tập trung vào các trách nhiệm cao hơn. Quá trình ứng dụng trí thông minh nhân tạo (AI), Dữ liệu lớn (Big Data), Điện toán đám mây (iCloud), Vạn vật kết nối (ITs) sẽ giúp xử lý được những vấn đề phức tạp mà không mất quá nhiều thời gian và chi phí. Chẳng hạn, với hệ thống kế toán, kiểm toán trên nền tảng điện toán đám mây, lãnh đạo DN có thể truy cập vào hệ thống và có được dữ liệu báo cáo về DN của mình bất cứ thời gian nào. Các dữ liệu đó bao gồm hàng tồn kho, tổng doanh thu và tổng chi phí. Hơn nữa, hệ thống này còn giúp cho DN tiết kiệm thời gian trong xây dựng quy trình công việc. Các nghiên cứu khác cũng cho thấy, công nghệ cũng giúp hạn chế và loại trừ sự nhầm lẫn và tối thiểu hóa các lỗi kế toán (Đỗ Tất Cường, 2020).

Tạo ra cơ hội tiếp cận phần mềm tiện ích, chi phí phù hợp:

Các nghiên cứu trên thế giới mới đây cho thấy, CMCN 4.0 với các ứng dụng vạn vật, lưu trữ dữ liệu quy mô lớn, điện toán đám mây, việc phát triển hệ thống trí tuệ nhân tạo, vạn vật kết nối trên toàn thế giới... sẽ mở ra cơ hội tốt cho lĩnh vực kế toán, kiểm toán tiếp cận những phần mềm tiện ích, chi phí phù hợp, giúp sử dụng hiệu quả nguồn lực, tiết kiệm thời gian, nhân lực, tiếp cận hệ thống kế toán, kiểm toán quốc tế. Các phần mềm và hệ thống thông minh sẽ thay thế công việc thủ công, tự động hóa các quy trình phức tạp, hỗ trợ các xu hướng dịch vụ thuê ngoài và tái sử dụng nội bộ một số dịch vụ khác. Việc phát triển hệ thống trí tuệ nhân tạo, vạn vật kết nối trên toàn thế giới sẽ mở ra cơ hội để ngành Kế toán tiếp cận những phần mềm kế toán tiện ích với chi phí phù hợp. Từ đó,

sử dụng hiệu quả nguồn lực, tiết kiệm thời gian, nhân lực, tiết kiệm hệ thống kế toán quốc tế...

Tác động đến ngành nghề và kế toán nhân viên kế toán:

Kế toán viên tại Việt Nam có thể thực hiện công việc kế toán ở bất cứ đất nước nào trên toàn thế giới. Cùng với đó, các kế toán viên ở quốc gia được chấp nhận hành nghề ở Việt Nam đều thực hiện công việc kế toán của DN, tổ chức tại Việt Nam. Hơn nữa, công nghệ số và CMCN 4.0 tác động đến nhận thức và hành động của mỗi cán bộ, nhân viên trong lĩnh vực kế toán, khuyến khích các cá nhân nỗ lực học tập nâng cao trình độ khoa học công nghệ, ứng dụng những tiến bộ khoa học kỹ thuật vào công tác chuyên

Với hệ thống kế toán, kiểm toán trên nền tảng điện toán đám mây, lãnh đạo DN có thể truy cập vào hệ thống và có được dữ liệu báo cáo về DN của mình bất cứ thời gian nào. Hệ thống này còn giúp cho DN tiết kiệm thời gian trong xây dựng quy trình công việc.

môn, để bắt kịp với xu thế và không "loại mình khỏi cuộc chơi". Tuy nhiên, hiện nay, theo khảo sát của Hội Kế toán viên hành nghề Việt Nam, thách thức lớn nhất mà ngành Kế toán hiện phải đối diện là yêu cầu về lao động có trình độ công nghệ thông tin. Nhiều nghiên cứu cho thấy, nguồn nhân lực kế toán của Việt Nam đã sẵn sàng hội nhập nhưng số lượng và chất lượng còn nhiều hạn chế (có tới 2/3 sinh viên tốt nghiệp ngành Kế toán chưa đáp ứng yêu cầu của các nhà tuyển dụng xét trên nhiều khía cạnh (Nguyễn Văn Bào, 2020).

Tác động đến hoạt động đào tạo kế toán:

Xu thế hội nhập kinh tế quốc tế ngày càng sâu rộng đã và đang đặt ra đòi hỏi Việt Nam phải phát triển nguồn nhân lực kế toán có tính chuyên nghiệp cao, đủ năng lực cạnh tranh với lao động của các nước khác trong khu vực cũng như dòng dịch chuyển nguồn nhân lực giữa các quốc gia. Cùng với xu hướng hội nhập quốc tế, sự bùng nổ của thành tựu CMCN 4.0 gắn với trí tuệ nhân tạo (AI), Dữ liệu lớn (Big Data), Vạn vật kết nối (ITs), Sổ cái (Blockchain), Điện toán đám mây (Icloud)... dự báo sẽ làm thay đổi cơ bản phương thức thực hiện các công việc kế toán hiện nay bằng việc áp dụng chúng từ điện tử, bằng các phần mềm tổng hợp, xử lý dữ liệu tự động, ghi số kế toán cũng như cho phép thực hiện các phương thức kiểm toán trong môi trường tin học hóa. Như vậy, các phương thức giảng dạy truyền thống cần thay đổi, nội dung chương trình cần có sự cập nhật thường xuyên.

Đề xuất, khuyến nghị

Từ việc nhận diện các tác động của công nghệ số nói chung và thành tựu của CMCN 4.0 nói riêng đến lĩnh vực kế toán, trong thời gian tới, nhằm tận dụng cơ hội, vượt qua được thách thức, tác giả kiến nghị một số vấn đề sau:

Đối với cơ quan quản lý

- Cần tiếp tục nhận thức rõ ràng hơn về tác động và lợi ích của công nghệ đến lĩnh vực kế toán cũng như có cách thức tiếp cận phù hợp với xu thế này. Theo các chuyên gia, đối với sự phát triển của lĩnh vực kế toán trong thời đại kinh tế số, kế toán viên vẫn giữ vai trò chủ đạo bởi máy móc hiện nay không thể thực hiện xét đoán chuyên môn. Tuy nhiên, cần có sự nhận thức đầy đủ và có những biện pháp chủ động để hệ thống tài chính, kế toán vận hành có hiệu quả, hội tụ và hài hòa giữa các quốc gia, tranh thủ các lợi ích và hạn chế những tác động bất lợi từ CMCN 4.0. Cơ quan quản lý cũng cần phối hợp với các hội nghề nghiệp đẩy mạnh hơn các hoạt động tuyên truyền để các đối tượng liên quan nắm bắt được để đăng hơn.

- Xây dựng chiến lược phát triển lĩnh vực kế toán trong cả ngắn hạn và dài hạn. Trong đó, chiến lược cần căn cứ vào thực trạng kế toán, kiểm toán và những vấn đề do công nghệ số đặt ra; Tập trung phát triển đảm bảo ngành Kế toán vận hành đồng bộ, hoạt động có hiệu quả, chất lượng, phù hợp với cơ chế thị trường và thích ứng với những tiến bộ khoa học kỹ thuật của cuộc công nghệ số.

- Tiếp tục hoàn thiện các khuôn khổ pháp lý đến lĩnh vực kế toán, phù hợp với sự phát triển của công nghệ. Trong đó, rà soát, đánh giá, xây dựng Luật Kế toán thay thế cho các Luật hiện hành, làm cơ sở để xây dựng và hoàn thiện tiếp khung pháp lý về kế toán. Nghiên cứu xây dựng Luật Kế toán viên công chứng theo hướng tiếp cận tối đa thông lệ quốc tế và phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh của Việt Nam, phải gắn với những tác động của công nghệ số đối với ngành nghề kế toán, người làm công tác kế toán.

- Đổi mới và thực hiện hiệu quả công tác quản lý, kiểm tra và giám sát hoạt động kế toán. Nâng cao hiệu quả quản lý, giám sát thị trường dịch vụ kế toán, xử lý nghiêm các trường hợp vi phạm chuẩn mực kế toán và chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp.

- Đào tạo, tập huấn và phát triển nguồn nhân lực quản lý nhà nước về kế toán, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ. Đặc biệt, không chỉ thực hiện tốt nhiệm vụ chuyên môn, đội ngũ này phải thường xuyên nâng cao trình độ để làm chủ công nghệ và nắm bắt công nghệ, phục vụ công tác quản lý nhà nước.

- Tạo cơ chế chính sách hỗ trợ, khuyến khích các DN đẩy mạnh ứng dụng nghiên cứu, cung cấp các phần mềm kế toán phù hợp với chế độ kế toán Việt Nam, có giá thành rẻ.

Đối với doanh nghiệp

- Dành nguồn lực tài chính nhất định cho công tác kế toán nói chung và việc ứng dụng thành tựu của công nghệ số nói riêng trong hoạt động sản xuất, kinh doanh. Tuy nhiên, việc chuyển đổi sang hệ thống hệ thống phần mềm mới, ứng dụng công nghệ cao, không thể diễn ra trong một sớm một chiều mà cần có thời gian.

- Chú trọng đào tạo nguồn nhân lực kế toán có trình độ cao và am hiểu công nghệ mới. Theo đó, để bắt kịp với xu thế của thời đại, các DN vẫn cần xây dựng một tiến trình nhằm từng bước đào tạo và xây dựng nguồn nhân lực đủ mạnh để đáp ứng với những thay đổi của công nghệ trong tương lai. Một đội ngũ kế toán viên chuyên nghiệp có thể kiểm tra các thông tin do máy tính tự động đưa ra cũng như xác định tính chính xác của những thông tin đó là điều kiện cần thiết đặt ra đối với các DN trong bối cảnh mới.

Đối với cơ sở đào tạo

- Tiếp tục đổi mới chương trình, nội dung giảng dạy và phương thức giảng dạy để cập nhật, bắt kịp với những thay đổi công nghệ. Cần thay đổi quan điểm đào tạo theo hướng xuất phát từ những gì mình có, mà phải xuất phát từ đòi hỏi của thực tiễn (cung cấp nguồn nhân lực có chất lượng cao cho xã hội). Chú trọng xây dựng chương trình đào tạo chuyên ngành kế toán, kiểm toán phù hợp với xu thế phát triển thế giới. Các cơ sở đào tạo nên rà soát lại chương trình đào tạo chuyên ngành kế toán, phù hợp với chương trình đào tạo của các hội nghề nghiệp nhằm hướng đến sự thừa nhận lẫn nhau giữa các cơ sở đào tạo về chuyên môn và bằng cấp, chứng chỉ.

- Chú trọng đầu tư công nghệ giúp sinh viên có thể thực hành để có kinh nghiệm thực tế trong bối cảnh CMCN 4.0. Để bắt kịp với xu thế của phát triển công nghệ thông tin cùng với việc quyết tâm trong việc thay đổi phương thức thực hành cho sinh viên khoa kế toán, các trường đại học cần hợp tác với nhau hoặc phối hợp với các công ty cung cấp phần mềm kế toán tiếp tục đầu tư cơ sở vật chất hiện đại, đáp ứng đúng và đủ theo yêu cầu mô hình kế toán ảo.

- Thiết lập mối quan hệ giữa các cơ sở đào tạo với các DN, tổ chức trong và ngoài nước. Trong thời đại CMCN 4.0, việc thiết lập các mối quan hệ với các DN ngày càng mở rộng không chỉ với các đơn vị trong nước mà cả ngoài nước, bởi điều đó giúp cho hoạt động đào tạo và nghiên cứu được gắn kết, giải quyết những vấn

đề của thực tiễn, đáp ứng tốt yêu cầu của DN.

Về phía người làm công tác kế toán

- Cần thay đổi nhân thức, chấp nhận sự thay đổi để thích ứng với công nghệ mới. Trong tương lai gần, công nghệ không hoàn toàn thay thế được con người do đó, vai trò của người làm kế toán cần được nâng lên ở mức kiểm tra, kiểm soát và phân tích số liệu và quản lý hoạt động. Tuy nhiên, các công cụ mới như Blockchain, ngân hàng mở... đang dần thay đổi phương thức mà kế toán thực hiện. Trong tương lai, sẽ có rất nhiều công việc máy móc sẽ làm thay con người, tốc độ xử lý dữ liệu được thực hiện nhanh hơn với khối lượng lớn hơn. Do vậy, vai trò của kế toán trong toàn bộ quá trình thu thập, xử lý, cung cấp thông tin kế toán cũng bị thay đổi. Người làm kế toán cần phải nắm bắt trước những vấn đề xảy ra để đi trước, đón đầu, tránh tình trạng bị tụt hậu phía sau.

- Không ngừng nâng cao trình độ chuyên môn để bắt kịp với xu thế. Với sự xuất hiện mới của các mô hình kinh doanh gắn với công nghệ, các cơ quan quản lý cũng sẽ ban hành nhiều các quy định để điều chỉnh. Do vậy, người làm công tác kế toán phải cập nhật kiến thức, nâng cao trình độ để bắt kịp xu thế nói chung và phục vụ hiệu quả công tác tài DN nói riêng. Đặc biệt, việc này cũng giúp tạo vị thế cạnh tranh cho các kế toán viên và tránh nguy cơ bị đào thải. Bởi dự báo cho thấy, công nghệ số và CMCN 4.0 tác động lớn đến lĩnh vực kế toán Việt Nam, không chỉ là công cụ giúp các công ty kế toán nâng cao chất lượng, dịch vụ mà còn mở rộng thị trường sang các nước khác nhờ kết nối internet. Cùng với đó, hệ thống mạng không dây, dữ liệu số hóa sẽ giúp công việc kế toán, kiểm toán không bị giới hạn bởi khoảng cách địa lý.

Để thích nghi với những thay đổi, người làm kế toán cần trau dồi thêm kiến thức về tài chính và cả công nghệ.

Tài liệu tham khảo:

1. Quốc hội (2015), Luật Kế toán;
2. Vũ Đức Chính (2020), Triển khai chiến lược kế toán, kiểm toán Việt Nam: kết quả và ảnh hưởng đến năm 2030, Tạp chí Tài chính số tháng 4/2020;
3. Đỗ Tất Cường (2020), Dự báo những xu hướng thay đổi trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán, Tạp chí Tài chính số tháng 4/2020;
4. Trần Thị Ngọc Anh (2019) Tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 đến lĩnh vực kế toán, Tạp chí Tài chính Kỳ 2 – Tháng 9/2019;
5. Nguyễn Văn Báo (2020), Cơ hội và thách thức đối với kế toán - kiểm toán Việt Nam trong bối cảnh mới, Tạp chí Tài chính Kỳ 2 tháng 12/2019.

Thông tin tác giả:

TS. Nguyễn Văn Hòa, Trường Đại học Hòa Bình
Email: hypvietnam@gmail.com